

Окландер Т. О.,

д-р екон. наук, доцент,

завідувач кафедри економіки підприємства,

Одеська державна академія будівництва та архітектури

Серьогіна Н. В.,

старший викладач кафедри економіки підприємства,

Одеська державна академія будівництва та архітектури

ПОКАЗНИКИ РОЗВИТКУ АВТОДОРОЖНЬОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ

АНОТАЦІЯ. Розглянуто значення індексу глобальної конкурентоспроможності. Вказано його складові у вигляді основних компонентів. Визначено необхідність комплексного впливу компонентів на економічну політику. Проаналізовано позицію України у рейтингу серед інших країн. Розглянуто динаміку окремих компонентів за чотири роки. Розглянуто вплив загальної та транспортної інфраструктур на конкурентоспроможність. Визначено незадовільний стан автодорожньої інфраструктури та причини цього. Зроблено припущення щодо нейтралізації негативного впливу вказаних причин на індекс глобальної конкурентоспроможності країни.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: індекс глобальної конкурентоспроможності, фактори підвищення ефективності, інноваційні фактори, транспортна інфраструктура, фінансування, економічний розвиток.

АННОТАЦИЯ. Рассмотрено значение индекса глобальной конкурентоспособности. Указаны его составляющие в виде основных компонентов. Определена необходимость комплексного влияния компонентов на экономическую политику. Проанализирована позиция Украины в рейтинге среди других стран. Рассмотрена динамика отдельных компонентов за четыре года. Рассмотрено влияние общей и транспортных инфраструктур на конкурентоспособность. Определено неудовлетворительное состояние автодорожной инфраструктуры и причины этого. Сделаны предположения относительно нейтрализации негативного влияния указанных причин на индекс глобальной конкурентоспособности страны.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: индекс глобальной конкурентоспособности, факторы повышения эффективности, инновационные факторы, транспортная инфраструктура, финансирование, экономическое развитие.

ANNOTATION. Consider the value of the index of global competitiveness. Shown as part of its main components. Determines the need for complex components influence on economic policy. Analyzed Ukraine's position in the ranking among other countries. Dynamics of the individual components was examined in four years. A

closer look at the impact of general and transport infrastructure on the competitiveness. Defined by the poor state of road infrastructure and the reasons for this. Make assumptions about neutralizing the negative impact of these causes in the Global Competitiveness Index of the country

KEYWORDS: Global Competitiveness Index, factors increase efficiency, innovation factors, transport infrastructure, funding, economic development.

Постановка проблеми. Протягом останніх років світова економіка перейшла на якісно новий рівень розвитку, що спричинило і якісно новий рівень конкурентної боротьби — не шляхом використання дискримінаційних методів, а, власне, розвитку економічно обґрунтованих переваг окремих країн. Кожна із інституцій, що вивчає причини різного рівня конкурентоспроможності країн, використовує низку показників, за допомогою яких визначаються найбільш конкурентні економіки світу, що зумовлює відповідну зацікавленість інвесторів у тій чи тій економіці [1]. Оскільки ці показники можуть позитивно впливати на рівень економіки тільки при спільній взаємодії, то при розробці програм економічної політики слід приділяти увагу всім показникам. У таких умовах вкрай важливо аналізувати місце України серед інших країн за допомогою індексу глобальної конкурентоспроможності та її складових.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження з питань конкурентоспроможності національних економічних систем вивчали вчені Портер М., Саммерс Л., Олін Б., Хекшер Е., Кругман П., Антоненко К. В., Базилук Я. Б., Іноземцев В. Л., Лук'яненко Д. Г., Жаліло Я. А.

Вагомою складовою конкурентоспроможності економічної системи є транспортна інфраструктура, проблемами розвитку та функціонування якої досліджували Шинкаренко В. Г., Костюченко Л. В., Блудова Т. В., Бондар В. В., Абрамова Л. С. [1–3].

Виклад основного матеріалу дослідження. Конкурентоспроможність — це системна категорія, обумовлена економічними, соціальними і політичними чинниками, які забезпечують стабільне становище країни або її продукції на внутрішньому та зовнішньому ринках. З розвитком виробництва і під впливом технічного прогресу конкурентоспроможність визначається чинниками вищого рівня — інфраструктурою країни, її науковим потенціалом, рівнем освіченості населення [2].

Світовий економічний форум, починаючи з 2004 р., щорічно проводить дослідження, на підставі чого складає рейтинг країн за показниками економічної конкурентоспроможності. Індекс глобальної конкурентоспроможності був створений професором Колумбійського університету Ксав'є Сала-і-Мартіном (Xavier Sala-i-Martin) і вперше опублікований у 2004 р. Він розраховується за методикою світового економічного форуму та базується на статистичних даних і результатах опитування керівників компаній. Інформація по національним рахункам, статистиці зайнятості, платіжного балансу, зарубіжних філій, прямих іноземних інвестицій, кількісних показників отримується з кількох джерел, таких як міжнародні та регіональні дослідницькі організації, спеціалізовані статистичні органи. Важливо відмітити, що індекс глобальної конкурентоспроможності є кумулятивним показником, в якому невідповідність навіть одного з елементів призводить до погіршення комплексного значення [2].

На цей час дослідження охоплює близько 140 країн. Згідно цього дослідження конкурентоспроможність — це набір факторів, які визначають виробничий рівень країни та оцінюють здатність забезпечити високу продуктивність бізнесу, що, в свою чергу, характеризує рівень економічного добробуту нації. Таким чином, факторів, що формують конкурентоспроможність національних економік, багато і вони є дуже різними. Кількість їх досягає 113, вони об'єднані у 12 контрольних компонентів, які наведено на рис. 1.

Жоден із наведених компонентів не може відокремлено вплинути на конкурентоспроможність, тому ті країни, що прагнуть економічного зросту, мають комплексно аналізувати всі показники по компонентам, враховувати взаємозв'язки між ними, та формувати економічну політику саме з урахуванням загального впливу. Країни, які відрізняють високі показники національної конкурентоспроможності, забезпечують вищий рівень добробуту свого населення. Вказані компоненти мають різний вплив на економіки держав, залежно від початкових умов і поточного рівню розвитку та з часом вони змінюються відповідно до прийнятих рішень стосовно економічної політики.

У звіті Світового економічного форуму при складанні рейтингу вказується також місце кожної країни серед інших, згідно визначеному індексу глобальної конкурентоспроможності. На рис. 2 приведено графік динаміки змін місць дев'ятох країн за 2014–2015 рр. [6, 7].

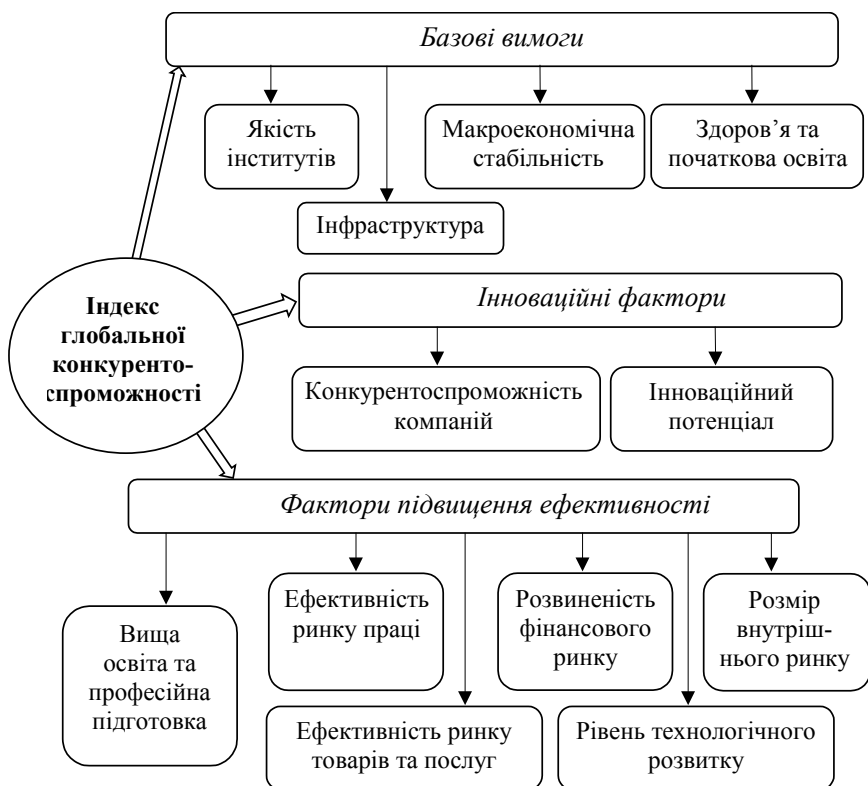

Рис. 1 Основні компоненти, що складають індекс глобальної конкурентоспроможності країни

Наведений на рис. 2 рейтинг країн за індексом глобальної конкурентоспроможності демонструє, що більшість вказаних країн за два роки стали займати вище місце. Виключення складають Болгарія та Україна: рейтинг першої не змінився, залишившись на 54 місці, а рейтинг другої знизився з 76 місця до 79 місця. Дані за два роки не є доказом негативної тенденції, але якщо розширити діапазон часу ще на 2 роки, то динаміка показника для України постає у такому вигляді: 2012 р. — 73 місце, 2013 р. — 84 місце, 2014 р. — 76 місце, 2015 р. — 79 місце, що підтверджується показниками, наведеними у табл. 1. Проте, кількість і склад країн у рейтингу у ці роки змінювалась, тому місце у рейтингу не є досить об'єктивним показником, але негативна тенде-

нція виявляється і при аналізі саме індексу глобальної конкурентоспроможності, який у період з 2012 по 2015 рр. складав 4,1, а у 2015 р. знизився до 4,0. Але за думкою експертів, якби склад і кількість країн, що входять у дослідження, не змінилися, то Україна зайняла би 78 місце. Все сказане підтверджує необхідність розробки певних заходів, реалізація яких дозволить поліпшити економічний стан країни та покращити рівень її конкурентоспроможності серед інших країн.

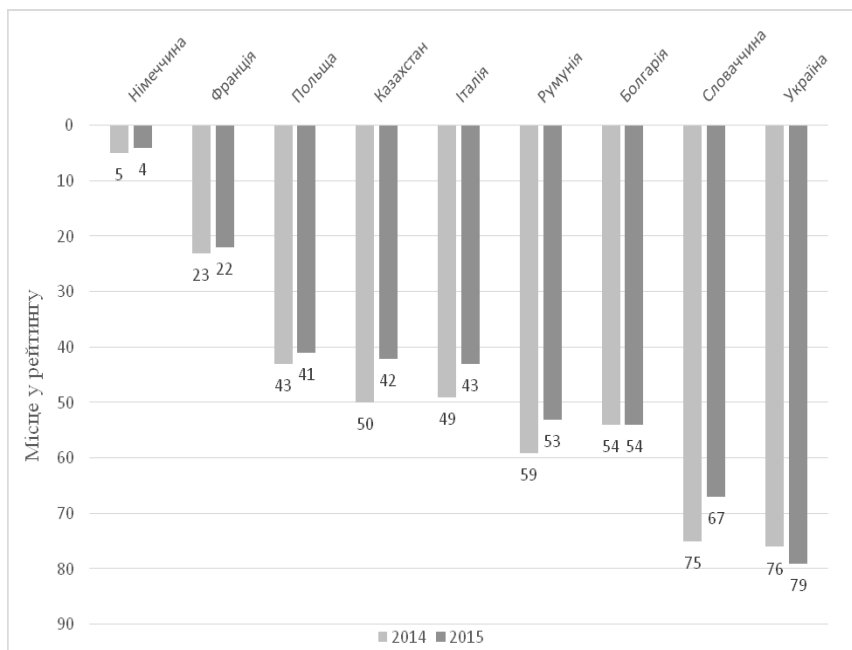

Рис. 2. Рейтинг країн за індексом глобальної конкурентоспроможності (місце в рейтингу)

Для детальнішого аналізу необхідно розглянути динаміку змін компонентів, які об'єднані у три підіндекси, а саме, базові вимоги, фактори підвищення ефективності та інноваційні фактори. Згідно даних Світового економічного форуму, наведених у табл. 1, компоненти інноваційних факторів мають позитивні зміни: якщо з 2012 р. по 2015 р. вони дорівнювали 3,4, то у 2015 р. можна спостерігати збільшення до 3,6.

Таблиця 1
**ДИНАМІКА КОМПОНЕНТІВ, ЩО ХАРАКТЕРИЗУЮТЬ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ УКРАЇНИ,
ЗА ПЕРІОД З 2011 ПО 2016 РОКИ [4-7]**

Показник	2012–2013		2013–2014		2014–2015		2015–2016	
	Показник	Місце (кількість країн)	Показник	Місце (кількість країн)	Показник	Місце (кількість країн)	Показник	Місце (кількість країн)
Індекс глобальної конкурентоспроможності (граничні значення 1-7)	4,1	73 (144)	4,1	84 (148)	4,1	76 (144)	4,0	79 (140)
Базові вимоги:	4,4	79	4,3	91	4,4	87	4,1	101
1. Якість інститутів	3,1	82	3,0	137	3,0	130	3,1	130
2. Інфраструктура	4,1	89	4,1	68	4,2	68	4,1	69
3. Макроекономічна стабільність	4,4	132	4,2	107	4,1	105	3,1	134
4. Здоров'я і початкова освіта	5,8	65	5,8	62	6,1	43	6,1	45
Фактори підвищення ефективності	4,1	65	4,0	71	4,1	67	4,1	65
5. Вища освіта та професійна підготовка	4,7	90	4,7	43	4,9	40	5,0	34

Закінчення табл. 1

Показник	2012–2013		2013–2014		2014–2015		2015–2016	
	Показник	Місце (кількість країн)	Показник	Місце (кількість країн)	Показник	Місце (кількість країн)	Показник	Місце (кількість країн)
6. Ефективність ринку товарів та послуг	3,8	62	3,8	124	4,0	112	4,0	106
7. Ефективність ринку праці	4,4	47	4,2	84	4,1	80	4,36	56
8. Розвиненість фінансового ринку	3,5	117	3,5	117	3,5	107	3,2	121
9. Рівень технологічного розвитку	3,6	62	3,3	94	3,5	85	3,4	86
10. Розмір внутрішнього ринку	4,6	114	4,6	38	4,6	38	4,5	45
Інноваційні фактори	3,4	79	3,4	95	3,4	92	3,6	72
11. Конкурентоспроможність компаній	3,7	81	3,7	97	3,7	99	3,7	91
12. Інноваційний потенціал	3,2	38	3,0	93	3,2	81	3,4	54

Фактори підвищення ефективності також не показали значних змін, оскільки зниження можна відмітити тільки у 2013 р., коли їх значення дорівнювало 4,0, а решту часу цей компонент утримувався на відмітці 4,1.

Таким чином, найвагоміші зміни відбувалися із компонентами базових вимог. Позитивну тенденцію з доволі значними змінами демонструє компонент здоров'я і початкової освіти — з 5,8 від підвищився до 6,1. Якість інститутів була дещо знижена, але у 2015 р. знову складала 3,1, як і на початок аналізованого періоду. Найнегативніші зміни у компонента макроекономічної стабільності — з 4,4 він знизився до 3,1. Такі зміни пояснюються нестабільною економічною ситуацією в Україні. Макроекономічна стабільність характеризується серед іншого створенням необхідної інфраструктури. Компонент інфраструктури майже не змінювався, але його розмір, хоча і не є занадто низьким, усе ж нижчий, ніж у багатьох країн, які відрізняє високий рівень конкурентоспроможності.

У період 2012–2016 рр. показник інфраструктури не зазнав значних змін. На початок періоду, що розглядається, протягом двох років він займав 6 місце серед інших дванадцяти компонентів, після чого піднявся до 4 місця. Але в останньому році розглянутого періоду знов знизився до 5 місця. Такі зміни не досить точно підтверджуються показником компонента, оскільки раніше зі значенням 4,1 він займав 6 місце. Це означає, що спостерігається погіршення деяких інших компонентів, а саме — макроекономічної стабільності до 3,1, як уже було зазначено.

Інфраструктура є складовою дев'яти таких показників, таких як: якість загальної інфраструктури, якість інфраструктури по окремим видам транспорту, якість електроенергетичних мереж і ліній телефонного зв'язку. Динаміку загальної інфраструктури та показників, що відносяться до транспортної інфраструктури наведено на рис. 3.

Згідно даних рис. 3 індекс якості загальної інфраструктури в Україні поступово знижується, оскільки у 2012 р. він складав 4,6, а до 2016 р. він знизився до 3,8. Для пошуку причин, що призвели до такого зниження, слід розглянути вплив кожної інфраструктури окремо, особливо транспортної інфраструктури. Транспорт, як інфраструктурна галузь, має розвиватися випереджальними темпами, що сприятиме зміцненню зовнішньоторговельних зв'язків України, її територіальному розвитку, залученню транзиту, збільшенню обсягів валютних надходжень, оптимізації товаропотоків [8].

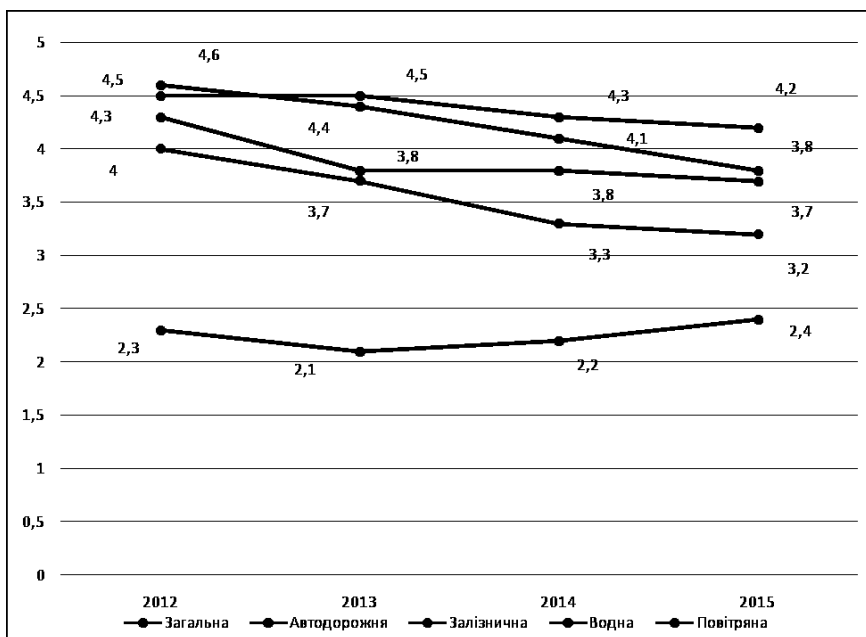

Рис. 3. Динаміка показників загальної та транспортної інфраструктури за 2012–2015 рр. [4–7]

Якість автодоріг трохи підвищилась — з 2,3 до 2,4, — але цей показник є самим низьким серед інших транспортних інфраструктур. Це свідчить про те, що якість автодорожньої інфраструктури в країні значно гірша, ніж всіх інших шляхів сполучення. Незважаючи на зменшення показників залізничної, водної та повітряної інфраструктури, автодорожня суттєво відстає за якістю. Наявні транспортно-експлуатаційні показники доріг визначають низькі експлуатаційні швидкості автотранспорту, високі витрати пально-мастильних матеріалів і високу частку транспортної складової у собівартості продукції. Собівартість перевезень у 1,5 разу, а витрати пального на 30 % перевищують аналогічні показники у розвинутих зарубіжних країнах [9]. Такі диспропорції між рівнями різних транспортних інфраструктур є суттєвою перешкодою для створення транспортної мережі, яку буде відрізняти висока якість, ефективна експлуатація та можливість реалізації транспортного та транзитного потенціалу країни.

Висновки з проведеного дослідження. Маючи розгалужену транспортну інфраструктуру та знаходячись на перехресті найважливіших напрямів світової торгівлі між Європою, Азією та

іншими континентами, Україна має всі передумови для її розвитку за умови виваженої державної політики [3], але тільки цього недостатньо, якщо не прагнути підвищувати рівень якості дорожнього полотна та безпеки руху автошляхами. Однієї з найважливіших причин недостатньо високої якості автотранспортної інфраструктури є значна нестача фінансових ресурсів, як державного, так і місцевого рівнів. При відсутності збільшення фінансування державою, необхідним є пошук приватних джерел або міжнародних кредитів. При успішному вирішенні цього питання з'явиться можливість удосконалення системи управління дорожнім господарством, підвищення якості експлуатації автомобільних доріг, поліпшення статусу автошляхів України, як транспортних коридорів для транзитних перевезень. Усе це в подальшому дасть можливість зростання показника базових вимог та індексу конкурентоспроможності країни, за умови раціональної економічної політики з урахуванням регулювання усіх компонентів.

Література

1. *Барилюк І. В.* Рейтингова оцінка конкурентоспроможності економіки України / І. В. Барилюк, С. Б. Кізіма // Вісник соціально-економічних досліджень. — 2012. — Вип. 4. — С. 134–141. — Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vsed_2012_4_23.
2. *Антоненко К. В.* Оцінка конкурентоспроможності економіки України на світових ринках [Електронний ресурс] / К.В. Антоненко, А. О. Кусочкіна // Стратегія розвитку України. Економіка, соціологія, право. — 2014. — Режим доступу до ресурсу: <http://jrn1.nau.edu.ua/index.php/SR/article/view/7121/7966>.
3. *Бондар В. В.* Рівень розвитку транспортної інфраструктури України: національний та глобальний вимір [Електронний ресурс] / В. В. Бондар // Глобальні та національні проблеми економіки. — 2014. — Режим доступу до ресурсу: <http://www.global-national.in.ua/vipusk-1-2014/73-bondar-v-v-riven-rozvitku-transportnoji-infrastrukturi-ukrajini-natsionalnij-ta-globalnij-vimir>.
4. The Global Competitiveness Report 2012-2013 [Електронний ресурс] // World economic forum. — 2014. — Режим доступу до ресурсу: http://www3.weforum.org/docs/WEF_GlobalCompetitivenessReport_2012-13.pdf.
5. The Global Competitiveness Report 2013-2014 [Електронний ресурс] // World economic forum. — 2014. — Режим доступу до ресурсу: http://www3.weforum.org/docs/WEF_GlobalCompetitivenessReport_2013-14.pdf.
6. The Global Competitiveness Report 2014-2015 [Електронний ресурс] // World economic forum. — 2015. — Режим доступу до ресурсу:

http://www3.weforum.org/docs/WEF_GlobalCompetitivenessReport_2014-15.pdf.

7. The Global Competitiveness Report 2015-2016 [Електронний ресурс] // World economic forum. — 2016. — Режим доступу до ресурсу: http://www3.weforum.org/docs/gcr/2015-2016/Global_Competitiveness_Report_2015-2016.pdf.

8. Щодо перспективних напрямів співробітництва України з країнами ЄС у реалізації потенціалу транспортної системи України. Національний інститут стратегічних досліджень [Електронний ресурс] // Національний Інститут стратегічних досліджень при Президентові України. — 2010. — Режим доступу до ресурсу: <http://www.niss.gov.ua/articles/579/>.

9. Сіненко І.В. Вплив мережі автотранспортних коридорів на розвиток туристичної інфраструктури / І. В. Сіненко // Економіка. Управління. Інновації. — 2010. — № 1. — Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/eui_2010_1_21.

Статтю подано до редакції 12.01.15 р.

УДК [339.332:656.96]:629.33/36 (043.3)

Савич Олександр Петрович,

к.е.н., доц., доцент кафедри маркетингу,
ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»

ПІСЛЯПРОДАЖНИЙ СЕРВІС — КЛЮЧОВИЙ ФАКТОР КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ АВТОВИРОБНИКІВ

АНОТАЦІЯ. Сучасний глобальний ринок легкових автомобілів є основою економіки світу. Автомобільний ринок є значною частиною як глобального товарного ринку, так і ринку України. Ринок автомобілів є одним з найконкурентніших ринків, і саме тут впроваджуються всі інновації та технології, як у менеджменті, у маркетингу, так і в виробництві.

КЛЮЧОВІ СЛОВА. глобальна економіка, ринок легкових автомобілів, післяпродажне обслуговування, запасні частини.

АНОТАЦИЯ. Современный глобальный рынок легковых автомобилей является основой экономики мира. Автомобильный рынок составляет значительную часть как глобального товарного рынка, так и рынка Украины. Рынок автомобилей является одним из наиболее конкурентных рынков, и именно здесь внедряются все инновации и технологии, как в менеджменте, так и в маркетинге и производстве.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА. глобальная экономика, рынок легковых автомобилей, послепродажное обслуживание, запасные части.